

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om ändring av lagstiftningen om ungdomsstraff

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om ändring av lagstiftningen om ungdomsstraff (RP 8/2026 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Mirja Salonen, justitieministeriet
- specialsakkunnig Nea Koivu, justitieministeriet
- regeringsråd Tiina Muinonen, social- och hälsovårdsministeriet
- polisöverinspektör Heidi Kankainen, inrikesministeriet
- jurist Johanna Peltorinne, social- och hälsovårdsministeriet
- referendarieråd Virve Toivonen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- tingsdomare Johanna Nevalainen, Helsingfors tingsrätt
- åklagaröverinspektör Jutta Tschokkinen, Åklagarmyndigheten
- specialsakkunnig Pia Andersson, Brottspåföljdsmyndigheten
- barnombudsman Elina Pekkarinen, barnombudsmannens byrå
- ombudsman Marjatta Kaurala, Liv utan brott (RETS)
- advokat Katariina Kuronen, Finlands Advokater
- biträdande professor Markus Kaakinen, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rättspolitik
- professor Kimmo Nuotio
- professor (emeritus) Tapio Lappi-Seppälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- högsta domstolen
- Polisstyrelsen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i strafflagen, lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation och lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Enligt propositionen ska användningen av ungdomsstraff effektiviseras genom att straffets maximilängd förlängs från ett år till två år. Bedömningen av när ungdomsstraff ska dömas ut ska styras tydligare än tidigare. Den huvudsakliga målgruppen för ungdomsstraffet är även fortsättningsvis unga som begått brott före 18 års ålder och som är i behov av intensivt stöd för att deras sociala anpassning ska kunna främjas eller nya brott förebyggas. Ungdomsstraff ska i fortsättningen kunna dömas ut på basis av faktorer som hänför sig till brottets klandervärdhet när brottets allvar, gärningsmannens skuld sådan den framgår av brottet eller gärningsmannens tidigare brottslighet talar för att ungdomsstraff ska dömas ut och enbart villkorligt fängelse inte kan anses vara ett tillräckligt straff. Brottets allvar ska alltså utgöra en alternativ grund för att döma ut ungdomsstraff. Syftet med förslagen är att ungdomsstraffet i större utsträckning ska beaktas som ett påföljdsalternativ inom dess huvudsakliga målgrupp. Ett ytterligare mål är att öka användningen av straffet särskilt i fråga om dem som för första gången gör sig skyldiga till brott samt i situationer där det för brottet eller för brott som behandlas samtidigt kan förväntas ett villkorligt fängelsestraff på 1—2 år.

Det föreslås också att bestämmelserna om sammanställning av påföljdsutredning och utredningens innehåll förtydligas. I fortsättningen ska ändamålsenligheten av påföljdsalternativ som riktar sig till unga som misstänks ha begått brott före 18 års ålder bedömas systematiskt. Myndighetssamarbetet och hänvisningen av den unga till verksamhet som stöder ett liv utan brottslighet ska intensifieras i förfarandet med påföljdsutredningar. Mer uppmärksamhet ska i fortsättningen fästas vid att påföljdsutredningen är aktuell.

Innehållet i ungdomsstraffet ska kompletteras med verksamhet som stöder ett liv utan brottslighet samt med hänvisning till studier. Till påföljden föreslås också en möjlighet att avtjäna en del av straffet genom att den unga deltar i behandling av missbruk och beroendeproblematik. Orientering i arbetslivet ska fortfarande vara en del av ungdomsstraffet, och det ska i fortsättningen inte vara möjligt att avvika från den. Den flexibilitet som krävs för en effektiv och verkningsfull verkställighet ska möjliggöras tydligare än tidigare, både i fråga om att minska och i fråga om att förstärka övervakningsåtgärder.

Genom de föreslagna ändringarna genomförs föresatsen i regeringsprogrammet för regeringen Orpo om att utveckla bestämmelserna om ungdomsstraff så att gärningens allvar framhävs bättre än för närvarande, exempelvis genom att element från samhällstjänsten inkluderas i ungdomsstraffet och genom en ökad användning av straffet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2027. På grund av de åtgärder som krävs för verkställigheten av lagarna kan lagarna träda i kraft tidigast sex månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Ungdomsstraffet är en kraftig samhällspåföljd som är avsedd för personer som begått ett brott när de var under 18 år. Dess syfte är att ingripa i brott som är allvarligare än ringa och att förebygga återfall i brott. Ungdomsstraffet har varit en del av Finlands straffsystem sedan 2005.

Ungdomsstraff har använts i ganska liten utsträckning. Under de senaste åren har endast omkring 5—10 domar per år meddelats. Orsakerna har bedömts vara bland annat oklarheter i lagstiftningen och utmaningar i smidigheten i den process som är förenad med utdömande av ungdomsstraff och även att myndighetspraxis delvis har utvecklats på ett annat sätt än vad som avsågs när lagen stiftades. Erfarenheterna av ungdomsstraff har dock varit positiva.

Syftet med propositionen är att öka användningen av ungdomsstraff och stärka dess effektivitet samt att förtydliga ungdomsstraffets ställning i påföljdssystemet. Bakgrunden till propositionen är en av föresatserna i regeringsprogrammet. De föreslagna ändringarna syftar också till att ingripa särskilt i den ökade våldsbrottsligheten bland unga, som har identifierats som ett problem även i statsrådets åtgärdsprogram för förebyggande och bekämpning av ungdoms- och gängbrottslighet för åren 2024—2027.

Lagutskottet ställer sig positivt till propositionen och välkomnar dess syften. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Målet att öka användningen av ungdomsstraff och stärka dess effektivitet

Ungdomsstraff döms ut till den som har begått brottet innan han eller hon fyllt 18 år, om böter anses vara ett otillräckligt straff och vägande skäl inte kräver att ett ovillkorligt fängelsestraff döms ut i situationer där villkorligt fängelse förenat med övervakning inte anses tillräckligt för att främja gärningsmannens möjligheter att anpassa sig i samhället eller för att förhindra återfall i brott. Det föreslås att förutsättningarna för att använda ungdomsstraff ska utvidgas så att påföljden kan dömas ut om brottets allvar, gärningspersonens skuld eller tidigare brott motiverar ungdomsstraff och om villkorligt fängelse ensamt ska anses otillräckligt som påföljd. Brotts allvar, gärningsmannens skuld och gärningsmannens tidigare brott definieras därmed som självständiga kriterier vid valet av påföljd, medan de för närvarande bedöms som en del av en helhetsbedömning. För att öka användningen av ungdomsstraff föreslås dessutom att den maximala längden för ungdomsstraff förlängs från ett år till två år. Minimitiden på fyra månader föreslås inte bli ändrad.

Utskottet förordar förlängningen av maximitiden och bland annat att brottets allvar fastställs som ett självständigt kriterium vid påföljdsvalet, eftersom ungdomsstraff även i allvarligare fall kan vara den mest lämpliga påföljden med tanke på de intensiva former av stöd och kontroll som påföljden möjliggör. Ett längre straff än tidigare ger också möjlighet till ett mer verkkningsfullt stöd för den unga.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Ungdomsstraffets maximitid på två år motsvarar maximitiden för villkorligt fängelse, men utskottet anser inte att detta är problematiskt. Det är snarare motiverat att möjliggöra användning av ungdomsstraff inom hela tillämpningsområdet för villkorligt fängelse, så att ungdomsstraffet i större utsträckning än för närvarande kan användas som ett alternativ till villkorligt fängelse också i allvarigare fall. Utskottet betonar att ungdomsstraff och villkorligt fängelse till sitt innehåll och sin förpliktande karaktär avviker från varandra och att ungdomsstraff redan nu i regel ett mer kännbart straff än villkorligt fängelse förenat med övervakning (se RP, s. 74). Avsikten är alltså inte att ändra denna utgångspunkt och inte heller att fastställa ett schematiskt förhållande mellan villkorligt fängelse och ungdomsstraff, till exempel så att två års villkorligt fängelse skulle motsvara två års ungdomsstraff.

Utskottet anser att ungdomsstraff kan anses vara en motiverad påföljd i situationer där det behövs mer intensiva stödåtgärder än övervakning av villkorligt fängelse eller där man annars kommer fram till en kombination av minst villkorligt fängelse och dess tilläggsåtgärder. Villkorligt fängelse förenat med övervakning kan i sin tur komma i fråga, om den ungas situation kan påverkas med en mindre ingripande påföljd än ungdomsstraff. Ungdomsstraffets längd ska även i fortsättningen bedömas i relation till gärningens klandervärdhet, och vid bedömningen ska alla omständigheter som påverkar straffmätningen beaktas.

Som motvikt till förlängningen av maximitiden för ungdomsstraff föreslås det i propositionen att de övervakarmöten och sammankomster som hör till verkställigheten av ungdomsstraffet kan minskas efter en viss tid och under vissa förutsättningar. Utskottet anser att det ur denna synvinkel, och även i övrigt med tanke på den som dömts till ungdomsstraff och verkställigheten av straffet, är motiverat och ändamålsenligt att öka flexibiliteten.

Som en del av straffprocessen för unga gör Brottspåföljdsmyndigheten redan nu på åklagarens begäran en påföljdsutredning, om det för brottet eller för de brott som behandlas samtidigt kan förväntas ett strängare straff än böter. I påföljdsutredningen bedöms det hur man med hjälp av påföljden kan främja den misstänktes anpassning i samhället och förhindra att han eller hon gör sig skyldig till nya brott. I propositionen föreslås det att sammanställningen av och innehållet i påföljdsutredningen förtydligas och att det i påföljdsutredningen regelmässigt ska ingå en bedömning av om den unga är i behov av det intensiva stöd som ingår i ungdomsstraffet. Utskottet anser att propositionen också till denna del är välkommen med tanke på syftet att öka användningen av ungdomsstraff.

Vård och tjänster vid missbruk och beroende

Det föreslås att innehållet i ungdomsstraffet kompletteras med verksamhet som stöder ett liv utan brottslighet och med hänvisning till studier. Dessutom kan ungdomsstraffet i fortsättningen med den dömdes samtycke omfatta högst 30 timmars deltagande i missbrukar- och beroendevård eller missbrukar- och beroendetjänster. En motsvarande möjlighet ingår redan nu exempelvis i samhällstjänsten. Det är enligt propositionen i princip fråga om sedvanliga social- och hälsovårdstjänster som välfärdsområdena ansvarar för att ordna, eftersom de som avtjänar samhällspåföljder omfattas av de normala tjänsterna inom social- och hälsovårdssystemet (se RP, s. 65).

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Lagutskottet anser att möjligheten till vård och tjänster vid missbruk och beroende är en viktig del av ungdomsstraffet. Utskottet uttrycker dock allvarlig oro över hur vården och tjänsterna kommer att räckta till och över enhetligheten i den regionala tillgången, eftersom sakkunniga har fäst uppmärksamhet vid att det finns skillnader i dessa tjänster i olika välfärdsområden. Mot bakgrund av det som sägs ovan anser utskottet att det är viktigt att i anknytning till ungdomsstraffet bevaka att vården och tjänsterna vid missbruk och beroende är tillräckliga och att den regionala tillgången är enhetlig. Om det uppstår problem i dessa avseenden bör det vidtas åtgärder för att förbättra situationen.

Av propositionsmotiven framgår att den vård eller de tjänster vid missbruk eller beroende som ingår i ungdomsstraffet i princip är vård eller tjänster inom öppenvården (se RP, s. 83). Den ungas missbruksproblem kan dock vara allvarliga eller vara nära förknippade med psykiska utmaningar som kräver vård. Om den dömde har allvarliga missbruksproblem eller om han eller hon utöver missbruksproblem samtidigt har en psykiatrisk störning, kan vård även ges på en barn- eller ungdomspsykiatrisk avdelning. Utskottet anser att det inte heller i en sådan situation finns något principiellt hinder för att döma ut eller verkställa ett ungdomsstraff, utan frågan bör bedömas från fall till fall. Utskottet anser att den tidsbundna vistelse på en avdelning som ingår i den ovan nämnda vården också kan utgöra en del av påföljden, till exempel så att en veckas avdelningsvård motsvarar den veckovisa verksamhetsförpliktelse som ingår i påföljden. I sådana fall ska det dock beaktas att den ungas hälsotillstånd kan vara mycket svagt och att han eller hon kan vara i behov av långvarig vård, ibland till och med oberoende av egen vilja, varvid det ska bedömas om ungdomsstraffet kan samordnas med denna typ av vård.

Det straffrättsliga påföljdssystemet för unga, barnskyddsåtgärder och längden på de ungas rättsprocesser

Samhället ingriper i de ungas brottsliga beteende både genom det straffrättsliga påföljdssystemet och genom barnskyddet. Systemen fungerar parallellt och är oberoende av varandra. Dock omfattar systemen delvis samma ungdomar.

Redan i de förarbeten som låg till grund för ungdomsstraffet fästes det uppmärksamhet vid att en svarande i brottmål som är yngre än 18 år på basis av de brott som han eller hon har begått eller av någon annan orsak kan vara föremål för mycket kännbara barnskyddsåtgärder och åtgärder inom till exempel hälso- och sjukvården i samband med dessa. I sådana fall förutsätts det enligt förarbetena inte nödvändigtvis att ungdomsstraff döms ut för att främja personens möjligheter att anpassa sig i samhället och för att förhindra återfall i brott (se RP 102/2004 rd, s. 17).

I den nu aktuella propositionen föreslås inga ändringar i förhållandet mellan barnskyddsåtgärder och straff. Däremot preciseras det att det inte finns några hinder för att döma ut eller verkställa ett ungdomsstraff enbart på grund av att den unge samtidigt skulle vara omhändertagen och placerad på en barnskyddsanstalt. Under vissa omständigheter kan barnskyddsåtgärderna till och med motivera behovet av en påföljd som omfattar övervakning och stöd. Innehållet i ungdomsstraffet anpassas till den unges livssituation. Vid bedömningen av ungdomsstraff bör enligt propositionen därför förekomsten av barnskyddsåtgärder framförallt påverka hur straffet rent innehållsmässigt ska verkställas och hur andra stödåtgärder under och efter straffet ska samordnas, med hänsyn till den unges personliga förhållanden (se RP, s. 46). Lagutskottet instämmer i detta.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Sakkunniga har påpekat att propositionen inte tar upp ungdomsstraffets förhållande till den nya rehabilitering på slutna institution som föreslås i barnskyddslagen, trots att båda har som mål att främja minderårigas anpassning i samhället och förebyggande av återfall i brott (se RP 149/2025 rd). Den föreslagna nya institutionsvården är vård utom hemmet dygnet runt i en barnskyddsanstalt, där de placerade barnens rörelsefrihet och kontakter begränsas på ett mera inkräktande sätt och under en längre tid än inom andra barnskyddstjänster. Ett barn som fyllt 12 år och som orsakar allvarlig fara för den egna säkerheten eller någon annans säkerhet genom att bruka våld eller begå andra brottsliga gärningar kan placeras på slutna institution för rehabilitering, om det anses nödvändigt för att skydda barnet mot beteende som äventyrar barnets egen eller andras säkerhet. Enligt propositionen ska placeringen ske på de grunder som anges i barnskyddslagen och det är inte ett straff i brottspåföljdsbemärkelse. Rehabiliteringen på slutna institution är avsedd att vara rehabiliterande och att starkt skydda barnet mot sig självt.

Lagutskottet har i ett utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet om den ovannämnda propositionen behandlat bland annat rehabilitering på slutna institution med avseende på de så kallade Engelkriterierna och ne bis in idem-regeln, dvs. förbudet mot dubbel straffbarhet (se LaUU 12/2025 rd). Av utlåtandet framgår att justitieministeriet inte anser att det är fråga om ett straffrättsligt straff, varvid det inte heller uppstår några utmaningar med tanke på ne bis in idem-regeln. Denna tolkning anses emellertid inte vara helt entydig, eftersom institutionsvården är tämligen slutna trots de omfattande rehabiliteringstjänster som utgör en motvikt. Dessutom är det möjligt att bedöma de faktiska omständigheterna först när den nya institutionsvården kommit igång.

Justitieministeriet har under utskottsbehandlingen av den nu aktuella propositionen ytterligare preciserat sin bedömning av förhållandet mellan ungdomsstraff och rehabilitering på slutna institution. Ministeriet anser att om ett barn som placerats utanför hemmet blir föremål för långvariga och intensiva åtgärder enligt barnskyddslagen under slutna förhållanden i syfte att skydda barnet, kan ett ungdomsstraff som verkställs samtidigt i allmänhet inte anses ändamålsenligt. Det beror på att ungdomsstraffet är en öppen påföljd som i princip förutsätter att den ungas livssituation och förhållanden är sådana att han eller hon har förutsättningar att hålla kontakt med övervakaren och delta i annan verksamhet som ingår i ungdomsstraffet.

Lagutskottet noterar dock att ungdomsstraffet är avsett att vara en flexibel påföljd vars verkställighet ska beakta den individuella livssituationen för den som avtjänar påföljden och som ska skraddarsys så att den är förenlig med den ungas personliga förhållanden. Ungdomsstraffets lämplighet ska således bedömas från fall till fall och enligt utskottets uppfattning bör det inte schematiskt uteslutas ens när den unga är föremål för långvariga barnskyddsåtgärder i slutna förhållanden. Utskottet anser därför att det är viktigt att påföljden i mån av möjlighet skraddarsys så att den även är förenlig med sådana förhållanden.

Utskottet noterar också att även om barnskyddet och det straffrättsliga systemet skiljer sig från varandra till sina utgångspunkter och funktioner, framstår förhållandet mellan dem inte alltid som helt klart när det gäller minderåriga som har gjort sig skyldiga till allvarligare brott. I och med den nya rehabiliteringen på slutna institution kan förhållandet mellan systemen ytterligare fördunklas. Utskottet anser mot bakgrund av det som sägs ovan att det är viktigt att situationen och dess utveckling bevakas och att man vid behov bedömer möjligheterna att förtydliga och samordna

Betänkande LaUB 7/2026 rd

barnskyddssystemet och straffrättssystemet bättre än för närvarande. Lagutskottet fäster också i övrigt uppmärksamhet vid behovet av en övergripande översyn av påföljdssystemet för unga, eftersom flera enskilda lagstiftningsändringar har gjorts i systemet under de senaste åren utan att systemet har granskats i ett bredare sammanhang.

Verkställigheten av ett ungdomsstraff inleds när brottet har utretts, påföljden har bestämts och domen har vunnit laga kraft. Även om brottsmisstankar som gäller minderåriga enligt gällande reglering ska behandlas skyndsamt i straffprocessen, leder den tid som förundersökningen, åtalsprövningen och domstolsbehandlingen kräver i praktiken till att verkställigheten av straffet inte inleds särskilt snabbt. I synnerhet domstolarnas överbelastning förefaller vara långvarig, och trots ett förbättrat finansieringsläge har man inte lyckats avveckla balanserna. Utskottet fäster allvarlig uppmärksamhet vid längden på de ungas rättsprocesser, eftersom brott som begås av unga bör bemötas snabbt och effektivt.

Brott mot skyldigheter och avbrytande av ungdomsstraff

Vid utskottsbehandlingen av propositionen har det bedömts att en förlängning av ungdomsstraffet och en ökning av antalet personer som döms till straffet kan öka risken för att verkställigheten av påföljden misslyckas och att antalet fall där straffet förvandlas till ovillkorligt fängelse ökar.

Utskottet konstaterar att ungdomsstraffets innehåll och stödåtgärder redan nu vid behov kan skraddarsys under verkställigheten och att överträdelser av verkställighetsplanens villkor eller andra bestämmelser om straffet kan åtgärdas genom sanktioner på olika nivåer, såsom hämtning, anmärkning och varning. Dessa metoder gör det möjligt att förebygga överträdelser av bestämmelserna för ungdomsstraff för att därigenom undvika att ett nytt straff utdöms (se RP, s. 54).

Om ett nytt straff ändå måste dömas ut, tillämpas bestämmelserna i 67 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder, vilka det nu inte föreslås några ändringar i. Av dessa bestämmelser framgår det att om domstolen konstaterar att den som dömts till ungdomsstraff har brutit mot sina skyldigheter på ett grovt sätt, ska domstolen döma ut ett annat straff i stället för den icke avtjänade delen av ungdomsstraffet. Vid valet av ny straffart ska hänsyn tas till den dömdes ålder, hur stor del av ungdomsstraffet som inte har avtjänats, hur allvarligt den dömdes klandervärda handlande varit och av vilken art det brott är som ungdomsstraffet dömdes ut för. Om ungdomsstraffet i sin helhet eller till en betydande del inte har avtjänats och om det även i övrigt enligt en helhetsbedömning finns särskilda skäl till det, kan ett ovillkorligt fängelsestraff dömas ut i stället för den icke avtjänade delen av ungdomsstraffet.

I de nämnda bestämmelserna har det ställts upp en hög tröskel för att brott mot skyldigheterna enligt ungdomsstraffet eller avbrytande av verkställigheten ska leda till att ovillkorligt fängelse döms ut. Utdömandet av ett ovillkorligt fängelsestraff i stället för den del av ungdomsstraffet som inte har avtjänats kan i princip anses vara en undantagslösning, eftersom det har ansetts att det inte finns några tvingande skäl för att utdöma ett ovillkorligt fängelsestraff när det gäller ungdomsstraff (se RP, s. 55). Hotet om ovillkorligt fängelse är dock motiverat med tanke på de

Betänkande LaUB 7/2026 rd

allvarligaste försummelserna. För tydlighetens skull konstaterar utskottet att också ett övervakningsstraff kan vara en alternativ påföljd när domstolen överväger en ny påföljd.

Elektronisk övervakning som en del av ungdomsstraff

Under beredningen av propositionen övervägdes elektronisk övervakning som en del av ungdomsstraffet (se RP, s. 66—67), men man stannade för att inte föreslå detta.

Införandet av elektronisk övervakning i ungdomsstraffet skulle vara en betydande förändring, eftersom det skulle innebära övervakning som kraftigt ingriper i privatlivet. Ungdomsstraffet skulle till innehåll och kännbarhet närma sig en övervakningsdom i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff. En sådan ändring skulle därför kräva grundliga och omfattande utredningar. Utskottet anser det ändå viktigt att en sådan bedömning görs i ett lämpligt sammanhang, eftersom elektronisk övervakning kan bedömas ha goda sidor. Enligt utskottets uppfattning är det exempelvis möjligt att med hjälp av elektronisk övervakning främja fullgörandet av de skyldigheter som ingår i ungdomsstraffet.

DETALJMOTIVERING

2. Lagen om ändring av lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

5 c §. Ändringar. Enligt den föreslagna nya paragrafen ska Brottspåföljdsmyndigheten, om det efter det att påföljdsutredningen har sammanställts sker en sådan förändring i den brottsmisstänktes situation som inverkar på påföljdsutredningens innehåll, göra de ändringar i utredningen som förändringen förutsätter. Enligt uppgifter till utskottet är avsikten att om det efter det att påföljdsutredningen har sammanställts sker en förändring som påverkar innehållet i påföljdsutredningen, ska förändringen bringas till Brottspåföljdsmyndighetens kännedom. Brottspåföljdsmyndigheten ska utarbeta en uppdaterad utredning och ge in den till åklagaren samt även domstolen, om ärendet redan är anhängigt där. Förändringen kan komma till myndighetens kännedom exempelvis genom åklagaren, domstolen, den misstänkte eller dennes biträde och i vissa fall också genom andra myndigheter. Allmän reglering om samhällspåföljder som gäller det ovan nämnda ingår nu i statsrådets förordning om verkställighet av samhällspåföljder (551/2015).

Utskottet anser det vara viktigt att säkerställa att åklagaren och den domstol där ärendet är anhängigt utan dröjsmål får tillgång till den uppdaterade påföljdsutredningen. Utskottet föreslår därför att paragrafen kompletteras med en mening om detta. Paragrafen bör kompletteras på detta sätt också med tanke på genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/800 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden (se RP, s. 81).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 3 i proposition RP 8/2026 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 8/2026 rd med ändringar. (**Utskottets ändringsförslag**)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 6 kap. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 6 kap. 10 a §, sådan den lyder i lag 401/2015, samt
fogas till 6 kap. 2 §, sådan den lyder i lag 800/2017, ett nytt 2 mom. och till 9 §, sådan den lyder
i lagarna 515/2003 och 401/2015, ett nytt 3 mom. som följer:

6 kap.

Om bestämmande av straff

2 §

Straffskala och avvikelser från den

Utöver vad som i 1 mom. bestäms om iakttagande av straffskalan får till ungdomsstraff dömas
så som anges i 10 a §.

9 §

Valet mellan villkorligt och ovillkorligt fängelse

När straff döms ut för ett brott som någon har begått innan han eller hon fyllde 18 år ska det
dessutom prövas om ungdomsstraff är tillämpligt i enlighet med 10 a §.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

10 a §

Ungdomsstraff

Om böter är ett otillräckligt straff och vägande skäl inte kräver att ett ovillkorligt fängelsestraff döms ut, ska den som har begått ett brott innan han eller hon har fyllt 18 år dömas till ungdomsstraff på minst fyra månader och högst två år, om

1) villkorligt fängelse förenat med övervakning inte anses tillräckligt för att främja gärningsmannens möjligheter att anpassa sig i samhället eller för att förhindra återfall i brott, eller

2) brottets allvar, gärningsmannens skuld sådan den framgår av brottet eller gärningsmannens tidigare brottslighet talar för att ungdomsstraff ska dömas ut och om enbart villkorligt fängelse inte kan anses vara ett tillräckligt straff.

Om flera brott behandlas samtidigt i domstolen, kan under de förutsättningar som anges i 1 mom. ungdomsstraff dömas ut för brotten även om gärningsmannen har begått endast en del av dem innan han eller hon fyllde 18 år.

När ungdomsstraff döms ut är tidsenheterna år och månader.

Bestämmelser om innehållet i och *verkställigheten* av ungdomsstraff finns i *lagen om verkställighet av samhällspåföljder*.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

På brott som har begåtts före ikraftträdandet av denna lag och på verkställigheten av straff som följer av ett sådant brott tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utredning av unga brottsmisstänkta situation (633/2010) 5 § och 8 § 1 mom.
samt
fogas till lagen nya 5 a, 5 b och 5 c § som följer:

Betänkande LaUB 7/2026 rd

5 §

Sammanställning av påföljdsutredning

Brottspåföljdsmyndigheten svarar för sammanställningen av en påföljdsutredning.

Brottspåföljdsmyndigheten ska inom 30 dygn från åklagarens begäran utifrån tillgängliga uppgifter göra en bedömning av hur en ung brottsmisstänkts sociala anpassning kan främjas och han eller hon hindras att begå brott genom valet av påföljd och verkställandet av påföljden. Brottspåföljdsmyndigheten ska bedöma behovet av övervakning och stöd för ett liv utan brottslighet för den unge brottsmisstänkte samt omfattningen av detta behov. När det gäller en person som misstänks ha begått ett brott före 18 års ålder ska Brottspåföljdsmyndigheten i sin bedömning fästa särskild uppmärksamhet vid hur den övervakning och de åtgärder som stöder ett liv utan brottslighet som ingår i de olika påföljdsalternativen kan svara mot den ungas eventuella behov av övervakning och stöd. För detta ska Brottspåföljdsmyndigheten i samarbete med social- och hälsovårdsmyndigheterna skaffa fram och sammanställa information om personens levnadsförhållanden, i synnerhet om rusmedelsmissbruk, missbrukar- och beroendevård och användning av missbrukar- och beroendetjänster, mentala hälsa och mentalvård och användning av mentalvårdstjänster, behov av övriga tjänster och stödåtgärder och om andra omständigheter som väsentligt hör samman med hans eller hennes sociala situation. Brottspåföljdsmyndigheten ska skaffa de uppgifter om den misstänktes sociala situation som behövs för påföljdsutredningen även från andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer.

I påföljdsutredningen ska det utredas om den person som misstänks ha begått ett brott före 18 års ålder samtycker till att det i ungdomsstraffet vid behov inkluderas sådan missbrukar- och beroendevård eller sådana missbrukar- och beroendetjänster som avses i 64 § 3 mom. i lagen om verkställighet av samhällspåföljder (400/2015).

Den brottsmisstänkte ska i samband med sammanställandet av utredningen informeras om det huvudsakliga innehållet i den övervakning och övriga verksamhet som eventuellt ska ingå i påföljden, om villkoren och om påföljderna av överträdelse av villkoren samt om betydelsen av att villkoren iakttas.

Om en ung person misstänks ha begått brott både före och efter att ha uppnått 21 års ålder, ska en påföljdsutredning göras. En påföljdsutredning görs dock inte, om merparten av de brott som undersöks eller huvudbrottet har begåtts efter att den brottsmisstänkte har fyllt 21 år eller om det är uppenbart onödigt att göra en påföljdsutredning.

5 a §

Innehållet i påföljdsutredningen

Brottspåföljdsmyndigheten ska utifrån sin bedömning sammanställa en skriftlig påföljdsutredning som även innehåller väsentlig information om den unge brottsmisstänktes sociala situation, eventuella uppgifter om den unge brottsmisstänktes deltagande i verksamhet som förbättrar förutsättningarna för ett liv utan brottslighet och vid behov den plan för strafftiden som avses i 11 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder. Påföljdsutredningen ska också innehålla sådana andra utredningar eller utlåtanden med anledning av brott som åklagaren har begärt för utdömande av en samhällspåföljd.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

5 b §

Hänvisning till stödåtgärder och tjänster samt samarbete

I samband med sammanställandet av en påföljdsutredning ska Brottspåföljdsmyndigheten, vid behov i samarbete med de myndigheter som ansvarar för socialvården och andra tjänster som är väsentliga med tanke på ärendet, utan dröjsmål hänvisa den brottsmisstänkte till behövliga stödåtgärder och tjänster.

5 c §

Ändringar

Om det efter att påföljdsutredningen har sammanställts sker en sådan förändring i den brottsmisstänktes situation som inverkar på påföljdsutredningens innehåll, ska Brottspåföljdsmyndigheten göra de ändringar i utredningen som förändringen förutsätter. En uppdaterad utredning ska utan dröjsmål ges in till åklagaren och till den domstol där ärendet är anhängigt.

8 §

Behandling av påföljdsutredningen i domstol

Då ett ärende som gäller en ung persons brott blir anhängigt vid domstol ska domstolen vid behov försäkra sig om att en uppdaterad påföljdsutredning står till förfogande vid domstolsbehandlingen.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .
_____

3.

Lag

om ändring av lagen om verkställighet av samhällspåföljder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av samhällspåföljder (400/2015) 64, 69 och 83 § som följer:

Betänkande LaUB 7/2026 rd

64 §

Innebörd och längd

Ungdomsstraff är en påföljd på minst fyra månader och högst två år som ådöms den som var 15—17 år när han eller hon begick brottet. Ungdomsstraffet innefattar övervakarmöten mellan Brottspåföljdsmyndighetens övervakare eller biträdande övervakare och den dömda och därmed förenade uppgifter och program som främjar den sociala handlingsförmågan och ett liv utan brottslighet och som särskilt är riktade till unga, samt stöd och handledning i samband med dessa.

Ungdomsstraffet omfattar även av Brottspåföljdsmyndigheten ordnad eller godkänd verksamhet som främjar den sociala handlingsförmågan och ett liv utan brottslighet samt av myndigheten ordnad eller godkänd orientering i arbetslivet och orientering i arbete samt hänvisning till studier och utbildning.

Ungdomsstraffet kan dessutom med den dömdes samtycke omfatta högst 30 timmars deltagande i missbrukar- och beroendevård eller missbrukar- och beroendetjänster på ett sätt som Brottspåföljdsmyndigheten godkänner.

Den dömda är skyldig att delta i möten och annan verksamhet enligt planen för strafftiden. De sammankomster som hör till verkställigheten av ungdomsstraffet och i vilka den som avtjänar straffet är skyldig att delta får omfatta högst åtta timmar per vecka. Antalet timmar per vecka kan variera i enlighet med vad verkställigheten kräver.

När två tredjedelar av ungdomsstraffet har avtjänats, men dock minst fyra månader, och det har blivit uppenbart att den dömdes levnadsförhållanden har stabiliserats och det inte längre finns någon betydande risk för att den dömda gör sig skyldig till brott, kan de övervakarmöten och sammankomster som ingår i verkställigheten av ungdomsstraffet minskas. De sammankomster som hör till verkställigheten kan dock ökas efter minskningen, om främjandet av den dömdes sociala anpassning eller förebyggandet av nya brott kräver det.

69 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om de platser för utförande av arbete som hänför sig till den orientering i arbetslivet och orientering i arbete som avses i 64 § 2 mom. samt de åtgärder för förberedelse och genomförande som krävs för den missbrukar- och beroendevård och de missbrukar- och beroendetjänster som avses i 64 § 3 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

83 §

Beaktande av en avtjänad samhällspåföljd vid mätningen av fängelsestraff

Om den som har dömts till samhällstjänst eller övervakningsstraff döms till ett nytt straff i den situation som avses i 82 §, iaktas samma förvandlingsförhållande mellan fängelsestraffet och samhällspåföljden som iaktogs när samhällspåföljden fastställdes. Vid förvandlingen av övervakningsstraff motsvarar en del av en dag en dag fängelse. Vid förvandling av ungdomsstraff tillämpas 68 §. Vid förvandlingen används det beräkningssätt som är fördelaktigast för den dömda.

Betänkande LaUB 7/2026 rd

Denna lag träder i kraft den _____
20 .
_____

Helsingfors 9.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Jessi Jokelainen vänst
medlem Aleksi Jäntti saml
medlem Anette Karlsson sd
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.